

נפתלי הרץ אימבר

אמר: "השיר הזה עשה לו שם כמעט בכל תפוצות ישראל, רב מאשר קיווייתי ובקצת קהילות עשה רושם גדול ושוררוהו בשיר וניגון במקהלות עם שרים ושרות, לעורך לב כל אוהב עמו ורתו". על כך השיב לו יה"ש, שחלקה הראשון של משאלתו השיג בשמו נפתלי הרץ, כשמו של ויזל ואילו לגבי "יונת הומיה" הוסיף, ששיר זה אינו יכול להפוך להימנון לאומי, שכן אין לדבר להמונים בלשון סמלים. אם אתה רוצה לרכוש לב העם עליך לדבר במושגים פשוטים ו"להוריד שירתך" לרמת ההמונים. עליך לזכור, אמר לאימבר, שכל ההימונים מצויינים בכך, שהם פשוטים ונעימים (84).

הזוג השני, עליו התרפק כל ימיו הוא הזוג אוליפנט. כיצד נפגש לראשונה עם זוג זה - אף הוא סיפור ממושך. מעירו בא ללבוב ואחר-כך חזרה לזלוטשוב ובשנית יצא משם דרך בודפסט ובוקרשט לקושטא. בדרך נפגש עם אישים שונים, אם מגליציה ואם בארצות אחרות. בכל מקום מצא תומכים ונדיבים בזכות שירו הראשון "אוסטריה" לכבוד מלך אוסטריה (פירסום שירו זה נתאפשר לו תודות לאברהם קרוכמל). הוא קיבל מענק כספי מהקיסר לרבות פירסום שמו ברבים בשל מענק זה. בקושטא נפגש עם אוליפנט ואשתו ומאו לא נפרדו דרכיהם. ראוי וראוי לקרוא מספרו על אוליפנט, שהוא מהמרטיטים ביותר בספרנו (35-38). הוא מספר וחוזר ומספר על זיקתו של אוליפנט לארץ ישראל ולתחיית הארץ על-ידי היהודים. אוליפנט, כמות אימבר, אף הוא נע ונד כל ימי חייו עד הגיעו לארץ. אין מקום בעולם בו לא ביקר וכן היה נתון בכל ליבו למיסטיקה, כמות אימבר. תחילה נבצר מאימבר להבין על מה ולמה עוסק נוצרי בארץ ישראל ובתחית ישראל בארץ ישראל. אולם לאחר שיחה ראשונה ושניה הלך שבי אחרי נוצרי זה וכנודע התארח בביתם ברלית אל כרמל. רוב דבריהם מקדיש אימבר לאשתו של אוליפנט, שהוא קורא לה בשם זיבה "לילית". היתה זו משיכה הרדית ואף לידי אהבה הגיעו הדברים (66). רוב טובה השפיע הזוג אוליפנט על היהודים, החל בקושטא עד לישיבתם בארץ-ישראל.

תיאורים נרחבים כאן על הווי החיים בעיר הגליצאית, על החסידים והאדמ"ורים, דרך "התפקודות" של צעירים בערים בעירות ונטישתם את מקומות הולדתם והליכתם לארצות ניכר לחפש מזלם וזהותם. חשובים ביותר הם תיאורי הארץ, שרבים מהם נדפסו בעתון הירושלמי "חבצלת" ואילו כאן תוספות חשובות. הרי תלאות המתיישבים הראשונים במושבות, תיאורי ירושלים, האוכלוסיה האשכנזית והספרדית, תיאורי קושטא ואיזמיר בדרכו לארץ, התורכים ואורחותיהם בקושטא ובירושלים, ואין הוא שוכח גם את היוונים והארמנים, ומשרטט את כולם, אישים וציבורים, בקווי-אפיון דקים, שלעתים הם מרשימים. אף מפרסם הוא המניפסט של אנשי ביל"ו ומוסיף, שמימי כורש לא נשמעו דברים כגון אלה (56-57).

נציין במיוחד הרשימות על ירושלים: הכותל המערבי, עליית התימנים, הר הבית ותוך כך הוא גם משלב פרטים לא סימפטיים ביותר, וזאת בלשון המעטה, על

סוף בעמוד הבא

ג. קרסל

התקווה

שנה, שנת המאה לפירסומה הראשון של "התקווה" בקובץ השירים של נפתלי הרץ אימבר "ברקאי" (ירושלים, תרמ"ו), ודאי שהספר שלפנינו הוא בעיתו, אפילו הוא באנגלית, שכן לפנינו במקובץ סיפורים ותיאורים אוטוביוגרפיים של אימבר, החל בילדותו ועד לאחרית חייו. אימבר נודע, כמובן, כמשורר עברי, אולם היה גם סופר ומשורר באנגלית וביידיש. חלקת יידיש שלו היא עד כה המוזנחת ביותר, מלבד שני מחקרים של כותב הטורים האלה (ב"פאלקסבלאט" אביב, 1977) ושל מהריר הכתבים האנגליים שלפנינו פרופ' יעקב קבקוב (ב"וועקער" 1982). פה ושם נתפרסמו חלקים מהמכתבים האנגליים של אימבר ואילו לפנינו אסופה חשובה, שקובצה ברוב שקידה על-ידי המהדיר, בצירוף הערות ומבוא (כמבוא לאסופה שלפנינו יוכל לשמש גם מאמרו של קפקופ: "נפתלי הרץ אימבר כסופר אנגלי", שנתפרסם בשני המשכים ב"הדואר" הניו-יורקי באלול תשמ"ד).

הפרקים המימואריסטיים-האוטוביוגרפיים נלקטו מעתונים וקבצים אנגליים-יהודיים באנגליה ובארצות-הברית, מהם נידחים ביותר ומותר איפוא לומר על האסופה שלפנינו שהיא מעשה רב והמהדיר וכן המו"לים ראויים לכל השבחים. לפנינו הפעם חומר רב-ענין על אימבר האיט והסופר. בעיקר בולטת האסופה שלפנינו באורה השופע על תקופתו הארצישראלית של אימבר, שכן הוא נמנה עם העולים הראשונים לארץ בשנת 1882. השנה שאנו מונים כראשונה לעליה הראשונה. הפרקים נדפסו בתקופות שונות ובריווח זמן גדול מהאירועים המסופרים, אולם ניכר שרישומם של ימים אלה נחקק עמוק בליבו. אין מוקדם ומאוחר בפרקים אלה. אולם מכללם מתקבלת תמונת צעיר יהודי בן העיר זלוטשוב (גליציה המזרחית), שבמשך חמישים וארבע שנותיו היה בבחינת "אבן מתגלגלת", כפי שהוא קורא לעצמו כמה וכמה פעמים כאן, לאמור, נע ונד על פני ערים וארצות עדי הגיעו לארצות הברית, שם הלך לעולמו ב-1909. כל ימיו התרפק אימבר על ארבע דמויות, הוריו וכן הזוג אוליפנט, שהשתלה בחייו מימיו הראשונים בארץ ולאוליפנט אף הוקדש ספרו "ברקאי" (כולל שירים על ישראל ועל ישוב ארץ ישראל, ועל המושבות, אשר שר המליץ והנודע על ארמת ארץ ישראל, יליד העיר זלאטשיב אשר בארץ פולין. מחברת ראשונה". לא הופיע המשך. "התקווה" קרוייה כאן "תקוותנו"). כדרך כל מימואריסטיקה אנו נתקלים פה ושם בכבואת התקווה בעבר. אולם הרשמים והזכרונות הם מעשי ידי משורר, והחזון והפיוט אינם מערפלים את המציאות. כך הוא מספר, ששלח את הספר מירושלים להוריו, ואמו אף זכתה לשמוע ברבים שרים את המנון בנה ובכך קיבלה גמול מבנה האובר והנודר. "שער בנפשך, הקורא, כותב הוא, את שמחתה, בשמעה את הקהל שר את השיר של בנה" (עמ' 92).

על "התקווה" יש לו למחבר סיפורים מרובי עניין. הוא מספר, שבעודו בגליציה, לפני צאתו לארצות-נוד, נפגש בלבוב בשני חוקרים, בני הדור השני להשכלה, הלא הם אברהם קרוכמל, בנו של ר' נחמן קרוכמל, וחוקר בזכות עצמו ויהושע השל שור (יה"ש) הוא שנקרא בדורו ולאחר מכן ה"וולטיר מגליציה", שכן באכסנייתו המרעית "החלוץ" יצא ללחום בכל המסור והמקובל בעולם המסורתי היהודי (יכול היה להרשות זאת לעצמו שבשל אמידותו לא היה תלוי באחרים). ומספר אימבר שאמר לשור, שכרצונו להיות משורר במות נפתלי הרץ ויזל ולכתוב שיר שייהפך לשיר לאומי כמו השיר "יונה הומיה" של מאיר לטריס (שירו זה של לטריס הפך לשיר-עם וכשהוציאו בשנית

התקנה ■ סוף מעמוד קודם

„משמר הירדן“ לאנגלית והדפיס מאמריו וזכרונותיו בעתונו. אימבר שמר כל ימיו חסר לזנגוויל, שאף הנציח את אימבר בסיפורי הגיטו שלו.

בניו-יורק נתקל בעולם חדש לו והוא מתאר את המהגרים וסבלי התאקלמותם, הרובלים וכן את גולדפדן והתיאטרון היירי. לא היה אימבר זר למהגרים אלה מהמזרח ותיאוריו מעידים על כך. באמריקה הקדיש את עטו האנגלי לתיאורי-הווי של העיירה היהודית באירופה המזרחית בכלל ובגליציה בפרט – ודבריו אלה נדפסו בעיקר בעתון של תנועת הריפורמה.

יחד עם כך הקדיש סידרת מאמרים לשירה העברית הקדומה וביחוד העלה על נס את הפייטן הקדום אליעזר הקלירי, שזכה לרוב זלזול בחוגי החוקרים בשל סגנונו („אץ קוצץ“ הוא יצירה משלו), ואילו אימבר רואה בו את אביה של השירה העברית. אף עסק בחקר המוסיקה והמיקצב של השירה העברית ומכאן לתיאורי הנגינה והחזנות ברחוב היהודי. בחתימת הספר באים שלושה תרגומי „התקווה“ לאנגלית וכן תרגומו האנגלי של ישראל זנגוויל לשירו של אימבר „משמר הירדן“.

מי יתן לנו תרגום הספר לעברית.

יוסף ריבלין, כמזכיר ומנהל איחוד כל הכוללים האשכנזים (הוועד הכללי – כנסת ישראל) ויחסו לנזקקים לו. מעניינת ביותר היא שיחתו עם הגנרל גורדון, מי שניהל קרבות נודעים בסין, קרים, הודו ועוד, ועשה בירושלים באותם ימים. הוא פיתח לפני אימבר תיאוריה הגנתית-אסטרטגית להגנת הארץ ואף קיטרג על מצביאים נודעים בימי קדם, שלא הבינו סודות ההגנה על הארץ. ביחוד מתח ביקורת על נפוליאון, שנבצר ממנו להבקיע את עכו. והנה גיבור זה נלכד לאחר מכן בסודאן שם מצא קיצו.

פרשת חיים חדשה נפתחה לאימבר באמריקה. אף כאן היה נעזר וחי על תמיכות נדיבים ופירסום מאמרים באכסניות שונות. ביחוד זכה לתומך נדיב בשופט מאיר זולצברגר, שממש קיים אותו. סח לי פעם ד"ר ישראל שפירא ז"ל, מי שניהל במשך עשרות בשנים את המחלקה היהודית והעברית בספריית הקונגרס, כיצד היה באימבר לפריידוס, מנהל המחלקה היהודית בספרייה הציבורית בניו-יורק, וצועק לו מהרחוב אם כבר הגיעה „המנה החדשית“ שלו מזולצברגר. האנגלית שלו רכש בבית הזוג אוליפנט. אולם מורו ורבו בתחום זה היה ישראל זנגוויל, שאף תירגם את שירו של אימבר